

## Nr 203.

Af herr **Eriksson** i Grängesberg m. fl., *om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande tullsystemets verkningar samt lämpligheten af dess afskrifning eller modifiering m. m.*

Vid fjolårets riksdag framburo vi en motion med yrkande om afslag å Kungl. Maj:ts förslag till ny tulltaxa och med begäran om ny utredning jämte några partiella ändringsyrkanden rörande nu gällande tulltaxa. Motionen vann icke Riksdagens bifall utom i frågan om yrkande på majs-tullens borttagande.

Som skäl för afslag å den nya tulltaxan anfördes, att tulltaxerevisionen bort föregås af en mera omfattande utredning än den kommittén presterat, en undersökning, som icke tagit till ögonmärke taxans olika detaljer, utan fastmer en granskning af tullskyddssystemets verkliga betydelse för landet. Tulltaxekommittén har gått till sitt värf icke som den kritiskt granskande utan som den fast troende. Kätterska anfäktelser och tvifvel ha för kommittén varit främmande. Kommittén har stannat vid att påvisa våra näringars ökade produktionsvärde och därmed ansett systemets bestånd motiveradt. Så enkelt är problemet ändå icke. Denna af kommittén anförda utveckling har pågått i alla kulturländer, vare sig de haft tullskydd eller ej. Och äfven om Sverige vid jämförelse med andra länder skulle i detta afseende stå i första ledet, är därmed ingalunda bevisadt, att denna utveckling varit till fromma för landets befolkning.

De väsentliga förändringar, som inom olika grenar af vårt lands näringslif uppstått sedan 1880-talet, hade varit väl värda kommitténs uppmärksamhet i högre grad än hvad som skett. Jordbrukets fortgående om-

läggning från spannmålsproducerande stordrift till smådrift med boskapskötsel borde ha varit anledning nog för en grundlig pröfning om spannmålstullarnes vidare behöflighet. Den under tullskyddets hägn alltjämt fortgående trust- och kartellbildningen, som hotar att fullständigt kväfva all konkurrens inom betydande konsumtionsområden, har kommittén så godt som alldeles glidit förbi. Det har kappast från protektionistiskt håll bestridts, att icke Sverige för närvarande är ett af de dyraste länder i världen. Man kan ha olika meningar om orsakerna till detta förhållande, man kan tillskrifva den ena eller den andra af de på frågan inverkanse faktorerna större eller mindre betydelse, men det torde vara svårt på allvar kunna förneka, att icke tullsystemet, och då isynnerhet lifsmedelstullarna, är en af de förnämligast bidragande orsakerna härtill. Icke mindre betydelsefull är frågan om befolkningens, främst lönearbetarnes lefnadsvillkor. En undersökning borde ha skett icke endast om deras nominal- utan äfven om deras reallöner, samt om lefnadsstandarden hos de stora arbetstagarna i någon afsevärd grad förbättrats eller om den i stort sedt är lika nu som före tullarnas införande. Dessa och andra på tullspörsmålet inverkanse faktorer borde, efter vårt sätt att se, varit underkastade grundlig utredning, innan man gått att verkställa en detaljgranskning af själfva tulltaxan.

Vi vilja icke tvista med kommittén, huruvida det den gifna uppdraget gaf den möjlighet härtill eller icke. Hufvudsaken är icke hvem som bort utföra denna undersökning, utan att den ej kommit till stånd.

Krafvet på en dylik utredning kunna vi ej släppa, ehuru vi i fjol, med hänsyn till förestående traktatsunderhandlingar vid det slutliga afgörandet afstodo från att fullfölja vårt i motionen gjorda afslagsyrkande. På grund här af och i öfverensstämmelse med en vidt utbredd önskan inom stora delar af vårt lands befolkning framföra vi ånyo vårt yrkande om en *utredning* i ofvan nämndt syfte.

Huruvida genom en summarisk behandling af produktionsstatistiken öfverhufvud kan finnas något afgörande bevis för eller mot skyddstull kan med skäl betviflas. Flera faktorer erfordras nog för belysande af denna sak. En första förutsättning är i alla händelser, att de statistiska uppgifterna från vårt land ställas i belysning af motsvarande från andra länder. Vi gjorde i fjol en jämförelse mellan Sveriges och Danmarks *jordbruk*. Mätt efter denna måttstock, kan man ingalunda säga, att det *tullskyddade* svenska jordbruket stått sig bättre än det *icke* tullskyddade

danska. En jämförande granskning af vårt lands och andra länders *industristatistik* torde i många fall ge liknande resultat.

Ett par exempel må anföras till stöd åt denna mening. *Cementfabrikationen* synes oss vara en för Sverige naturlig industri, som borde kunna, utan *tullskydd*, behålla den inhemska marknaden och äfven lämna ett afsevärdt tillskott till vår export. Denna industri åtnjuter emellertid ett riktigt tullskydd, 60 öre per 100 kilogram eller 1 krona 8 öre per tunna. Om man, som tulltaxekommittén gjort, endast ser på de svenska cementfabrikernas produktion, måste man medge, att ökningen under de sista åren varit högst betydande. Den har på tio år stegrats med icke mindre än 139 %. Jämför man åter produktionsökningen med t. ex. de danska fabrikernas, får man ett helt annat intryck.

Det vill synas oss, som om de naturliga förutsättningarna för denna industrigren vore tämligen likartade i Danmark och hos oss; emellertid åtnjuta de danska fabrikerna icke något tullskydd.

Följande siffror ur de båda ländernas officiella statistik visar såväl tillverkningens ökning som ock deras import och export.

Cementindustrien i Sverige.

Cementindustrien i Danmark.

År	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkad cement kilogram	Antal fabriker	Antal arbetare	Tillverkad cement kilogram	Tillverkad cement tønder
1897	5	1,129	81,146,680	4	879	82,620,000	459,000
1900	6	1,336	125,958,850	—	—	93,960,000	522,000
1905	7	1,298	167,611,460	5	1,165	196,920,000	1,094,000
1907	6	1,354	194,395,050	—	—	275,400,000	1,530,000

*Sveriges in- och utförsel af cement*

År	Införsel ton	Utförsel ton	Merutförsel ton
1897	1,826	27,112	25,286
1901	2,867	17,793	14,926
1905	10,999	38,503	27,504
1907	17,800	18,052	252
1908	6,158	34,164	28,006
1909	12,943	33,196	20,253
1910	—	73,350	—

## Danmarks in- och utförsel af cement.

År	Införsel ton	Utförsel ton	Merinförsel ton	Merutförsel ton
1897 .....	31,716	7,974	23,742	—
1901 .....	22,374	12,924	9,450	—
1905 .....	30,654	38,034	—	7,380
1907 .....	18,900	48,060	—	29,160
1908 .....	18,396	68,662	—	50,266
1909 .....	13,554	100,926	—	87,372

Vid reduktion från den danska statistikens Tønder till kilogram har hvarje Tønde beräknats innehålla 180 kilogram.

Dessa siffror visa, att under det de svenska fabrikerna ökat sin produktion med 139 %, ha de danska fabrikerna ökat sin med 233 %. De säga vidare, att i trots af tullen har den svenska importen ökat med i rundt tal 11,000 ton, medan den danska minskats med 18,000 ton. Och ännu mera betydelsefullt är, att vårt lands merutförsel med smärre variationer under olika år i stort sedt icke förrän under förlidet år ökats, då däremot de danska fabrikerna förmått förvandla en merinförsel på nära 24,000 ton till en merutförsel på icke mindre än 87,000 ton.

*Margarinindustrien.*

Margarinet åtnjuter sedan år 1888 ett tullskydd af 20 öre kilogram, medan råvarorna därför, renad talg och oljor, varit tullfria och oleomargarin och ister haft samma tull som margarin.

I Danmark äro såväl margarin som oleomargarin *tullfria*, hvaremot vissa oljor, som i Sverige äro tullfria, där draga importtull; t. ex. sesamoljan tullbelägges med 5 öre per kilogram. Af denna olja använda de danska margarinfabrikerna endast under ett år, 1909, 2,9 millioner kilogram.

*Margarinfabrikernas produktion.*

I Sverige:			I Danmark:		
År	Antal fabriker	Tillverkningens kvantitet Mill. kg.	År	Antal fabriker	Tillverkningens kvantitet Mill. kg.
1898 .....	5	5.51	1897—98 .....	18	11.89
1903 .....	5	12.12	1902—03 .....	19	19.72
1908 .....	8	13.22	1907—08 .....	16	27.11
			1909 .....	19	30.31

Här äro två naboländer med samma folkras, lika kultur — protektionisterna vilja väl icke påstå, att Danmark har högre kultur än vi? — i stort sedt samma naturliga förutsättningar för här jämförda industrigrenar, det ena med tullskydd, det andra utan, men med så väsentligen olika produktionsresultat. Enligt protektionisternas mening skulle under så ogynnsamma konkurrensvillkor de danska fabrikerna vara dömda till undergång eller åtminstone att föra en tynande tillvaro och tvingas utbetala rena svältlöner.

Ge dessa siffror något stöd för att denna uppfattning är riktig? Kan man säga att dessa fabriker föra en tynande tillvaro? Att de betala lika goda arbetslöner som deras svenska kolleger, skola vi visa i annat sammanhang.

De enskilda svenska fabrikernas konkurrens sinsemellan torde inom båda dessa fabriksgrenar vara upphäfd genom sammanslutning fabrikerna emellan, hvilket möjliggör, att tullskyddet kan utnyttjas till sin yttersta gräns. Hvad detta innebär torde stå klart för alla. Om de svenska byggmästarna få betala endast för cement närmare 1 million kronor årligen *mera* än deras kolleger i andra länder, innebär detta dyrare byggnader, bostäder, affärshus och fabriksanläggningar, som i sin tur återverkar på hyran och olika varors pris. Om befolkningen får betala margarinet med 15 à 20 öre högre pris per kilogram än nödigt är, innebär detta att rika fabrikanter — däribland flera utlänningar — på ett oskäligt sätt utsuga de fattiga bland Sveriges folk.

Vi ha tagit dessa två industrigrenar endast som exempel. Det finns intet skäl att antaga, att en undersökning af vårt lands öfriga storindustri skulle ge väsentligen olika intryck. Äfven om en jämförelse med andra länder skulle ge vid handen på vissa punkter en snabbare industriell utveckling för Sverige, är därmed, som vi ofvan anmärkt, ingalunda bevisadt att detta varit till fromma för vårt folk. Hela problemet är icke uttömdt med ett konstaterande af att stora mängder varor blifvit fabricerade. Man måste i lika hög grad se till varornas pris och industriens stabilitet. Jämsides med för landet naturliga industrier, som genom sin egen inneboende kraft utvecklats till styrka och konkurrenskraft, har emellertid tullskyddet framskapat andra industrigrenar, som icke nu eller framdeles kunna bestå af egen kraft, utan fortlefva uteslutande genom tillskott från det allmänna. De äro en börda för näringslivet i sin helhet och kunna rakt icke vara till någon glädje, äfven om värdet af deras fabrikation med några tiotal millioner kronor höjer den svenska industriens sammanlagda tillverkningsvärde.

I skydd af rikligt tilltagna importtullar kunna i regel alla efterfrågade industriartiklar tillverkas inom landet. I öfverensstämmelse härmed har protektionisternas lösen varit »Sverige åt svenskarna». Sverige skulle på alla områden vara sig själft nog. Frågan har icke varit, om den eller den fabrikationen haft förutsättning för att kunna arbeta sig fram och vinna afsättning i vårt lilla land eller kunna göra sig gällande i konkurrensen på den utländska marknaden. Spörsmålet har varit vida enklare. Det har endast varit fråga om att få tullen nog hög, helst så hög att den verkat som det rena importförbudet. Sedan ha fabriker kommit af sig själfva.

Den danske fabrikören A. Peschke-Køedt har i en inlaga till »Toldkommissionen» klart påvisat, hur för landet oekonomiska, ja, ytterst skadliga dessa drifhusmässigt tillkomna industrier äro. Han skriver bl. a.: »*Upplysningar angående gardinfabriken på Östre Fasanvej.* Fabriken har tre väfstolar, hvilka hvar ha en bredd af 240 engelska tum. Det kan således på hvar väfstol samtidigt väfvas intill 10 stycken gardintyg af 24" bredd. När stolarna i enlighet med det engelska bruket hållas regelmässigt i gång med tre skift arbetare, kan fabriken producera c:a 16,000 st. à 60 yard om året. Vikten är vid normal tillverkning i alla gängse bredder och kvalitéter 10 à 12 pund pr st. De på fabriken framställda gardinerna sändas i oblekt tillstånd till England för blekning. Fabriken har i brist på afsättning måst arbeta med inskränkt tid. Den samlade årliga produktionen uppgår till c:a 8,000 st. à 60 yard. Tullen å utländska gardiner är 1 kr. pr pund ( $\frac{1}{2}$  kg.). Tullen på vid vår fabrik använda råämnen och kol uppgår till 9—10 öre pr pund.

I genomsnitt äro vid fabriken anställda 9 män, 12 kvinnor och 2 minderåriga. Den årliga arbetslönen uppgår sammanlagdt till c:a 20,500 kr.

För att skaffa pålitliga upplysningar om priserna, ha nyligen blifvit afsända två normalprofver i mellankvalitéter — afskurna af vid fabriken tillverkade varor — till en skottsk fabrikant med uppmaning att notera deras pris för samma mönster och kvalitété.

Våra danska priser äro:

för prof Nr A 26  $\frac{1}{4}$  öre pr Alen  
» » » B 29  $\frac{3}{4}$  » »

Den skottske fabrikanten tillbjöd sig att leverera samma mönster och kvalitéter till:

18.90 öre pr Alen för Nr 1  
22.10 » » » » » 2

Prisskillnaden var sålunda:

för prof Nr A c:a 39 %  
 » » » B » 34 %

Bägge profven medfölja till »Toldkommissionens Afbenyttelse».

När det nu spörjes, om den danska fabriken i skydd af tullen förtjänar denna enorma differens i tillägg till den förtjänst, som den skotska fabrikanten har beräknat vid försäljning, så blir svaret nekande och orsaken är lätt att förstå. Vår anläggning är för liten och för dyr och våra driftomkostnader äro mycket för höga i förhållande till produktionen.

Till sammanställning gifves här ett öfverslag öfver anläggning och drift af en skotsk fabrik på 14 väfstolar af 240" bredd. Anläggningskapitalet inberäknadt grund, byggnad, maskiner och tillbehör uppgår till £ 12,500 = 227,500 kr.

Väfstolarna hållas i gång på hvardagarna dygnet rundt med tre arbetsskift om 8 timmar hvar. Fabriken sysselsätter 104 arbetare — 57 män och 47 kvinnor, och deras årliga samlade arbetslön uppgår till 99,190 kr.

Den årliga produktionen uppgår till 70—80,000 st. à 50 yard. Styckenas längd är sålunda 10 yard eller  $\frac{1}{6}$  kortare än de stycken vi fabricera.

Reduceras den skotska fabriken stycken till samma längd, få vi c:a 64,000 st. och nå följande sammanställningsresultat:

	Anläggningskapital	Väfstolarnas antal	Antal arbetare	Arbetslön	Produktion
Skottland:.....	kr. 227,500	14	104	kr. 99,190	64,000 st.
Danmark:.....	» 110,000	3	23	» 20,500	8,000 »

*Förräntning och afskrifning:*

Beräknar man 10 % årligen till förräntning och afskrifning, får man följande tal:

Skottland: 10 % af kr. 227,500 = kr. 22,750 fördeladt på 64,000 st.  
 = kr. 0.35  $\frac{1}{2}$  pr st.

Danmark: 10 % af kr. 110,000 = kr. 11,000 fördeladt på 8,000 st.  
 = kr. 1.37  $\frac{1}{2}$  pr st.

Förräntning och afskrifning blir 4 gånger så hög i Danmark som i Skottland.

*Arbetslön:*

I den skotska fabriken arbetslön är medtaget utgifter till 4 Kortslagere à 25 shill. i veckan samt omkostnader för »Udtungering og Kantning», hvilka utgifter icke äro medräknade i den danska fabriken arbetslön. Sätts dessa extra utgifter till i rundt tal 12,000 kr. årligen, få vi följande tal:

	Produktion	Samlad arbetslön	Omkostnad pr st.
Skottland: .....	64,000 st.	87,190 kr.	60 kr. 1.36
Danmark: .....	8,000 »	20,500 »	60 » 2.56

I trots af att de danska arbetarna icke få högre aflöning än de skotska, bli utgifterna till arbetslön c:a 88 % högre i Danmark än i Skottland.

*Mönsterkontot.*

En mycket betydande utgift i gardinfabrikationen är omkostnaden för det stora antal nya mönster, som årligen skall anskaffas. Den skotska fabriken producerar årligen c:a 200 nya mönster för en försäljning af 64,000 st. Den danska fabriken c:a 100 nya mönster för en försäljning af 8,000 st. Utgifterna till nya mönster äro i den danska fabriken c:a 4 gånger så höga som i den skotska.

Om man med ett rundt tal anslår fabriken årliga tillverkning till 80,000 pund, så svarar däremot vid import från utlandet 80,000 kronor i tull till statskassan. Frånräknas tullen på införda råämnen med 10 öre pundet, lider statskassan genom denna lilla fabriks produktion en årlig förlust af 72,000 kr. Om nu dessa 72,000 kronor bli öfverförda från statskassan till fabriken ägare, så sker genom denna omflyttning en orättfärdighet mot skattdragarne, men pengarna komma dock i en eller annan form omsättningen till godo. Kan det däremot bevisas, att största delen af dessa 72,000 kr. går bort i abnormt höga driftskostnader, som icke komma någon människa till godo, så lider samhället en förlust af samma storlek som det onyttigt spillda beloppet.»

Det vill synas, som om det rikligt tilltagna tullskyddet för vissa industrigrenar varit, i stället för till nytta, till uppenbar skada. Vi tänka då på t. ex. skoindustrien. Äfven den ifrigaste protektionist måste medge, att för denna industri tullen är nog så högt tilltagen. Men ändå klaga skofabrikanterna öfver dåligt ekonomiskt resultat. Tullen har här tydligen åstadkommit industriell anarki i stället för planmässigt ordnad drift. Det



finns ingen rimlig anledning antaga, att en så stor konsumtionsartikel år efter år skulle ha endast importerats, utan allt talar för att vi, *äfven utan tullskydd*, så småningom fått inhemsk produktion, men utan skotull hade vi säkerligen icke år 1908 haft ett 80-tal skofabriker, utan ett litet fåtal, som i stället genom sin storlek och välordnade organisation och fabriksanläggning kunnat täfla med utlandets bästa, till kolossal fördel för alla konsumenter, äfven om något tusental par skor mera skulle importerats årligen. Tullskyddet har i detta fall skapat fram skofabriker *långt utöfver behovet*.

Enligt den officiella fabriksstatistiken fanns år 1908 i vårt land icke mindre än 80 sko- och nåtlingsfabriker. Alla med ett jämförelsevis litet antal arbetare, men med olika fabriksanläggning, hvar sin särskilda ledning, kontorspersonal, handelsresande o. s. v. I stället för några få stora konkurrenskraftiga skofabriker, som kunde sälja billiga skor, ha vi här fått ett stort antal små fabriker, som troligen icke lämna sina innehafvare större utdelning än hvad dessa stora fabriker skulle göra, men som måste sälja sitt fabrikat väsentligt mycket dyrare. Produktionsstatistiken meddelar, att landets behof af skodon är i det närmaste fyllt genom inhemsk tillverkning. Men den talar icke om, till hvilket pris detta skett, eller om fabrikenas stabilitet och konkurrenskraft. Detta senare är minst lika viktigt att veta som det förra, när man vill verkligt pröfva tullskyddets nytta och betydelse.

---

Enligt gängse uppfattning äro *arbetslönerna* i vårt land synnerligen höga, och det försäkras energiskt af protektionisterna, att de dyrare lefnadskostnaderna i ett tull-land mer än väl uppvägas af högre arbetslöner. Det får dock icke förbises, vid bedömande af denna fråga, att arbetslönerna stegrats under de sista årtiondena Europa rundt.

Den tillförlitligaste mätaren torde vara att jämföra arbetslönerna i Sverige med dem i andra länder med tullfrihet på lifsmedel. I fjolårets motion gjorde vi några jämförelser mellan arbetspriset i vårt land och i *Danmark*. Som bekant har detta land inga lifsmedelstullar; hvad detta innebär i högst väsentligt billigare lefnadskostnader påvisade vi i samma motion genom att anföra siffror, hämtade ur den officiella statistiken.

Vi påvisade då bl. a., att arbetslönen inom det danska jordbruket var minst lika hög som hos oss. Vi vilja nu göra några jämförelser från industriella arbetsområden.

Vi ha förut påvisat, huru de danska cement- och margarinfabrikerna stå sig utan skyddstull, och vi vilja nu visa att det skett, trots att de betala lika goda löner som deras svenska konkurrenter.

*Cementindustrien.*

Vid den i Danmark den 12 juni 1906 företagna Haandværks- og Industritællingen befanns arbetstiden inom denna industrigren vara 10 tim. pr dag och genomsnittsförtjänsten för icke facklärdare arbetare uppgå till kronor 22:80 pr vecka. Denna veckolön reducerad till timlön gör efter en arbetstid af 60 tim. i veckan 38 öre pr timme.

En granskning af de danska cementfabrikernas lönestatistik visar för år 1909 följande arbetslöner:

Vid »Aktieselskabet Portland-Cementfabriken Danmark» var från den 29 oktober 1908 till den 27 oktober 1909 genomsnittsarbetslönen för samtliga sysselsatta *cementarbetare* 40 öre pr timme. Genomsnittsförtjänsten pr timme för ackordsarbetare var vid denna fabrik under tiden från den 29 april till den 30 juni 1909 för arbetare sysselsatt — vid »Slammeriet» 49.9 öre, »Salamandern» 46 öre, uppskaffning af sten och kol till ugnarna 62.1 öre, »Overtrækning og Klinkerkørsel» arbetslag A 60.7 öre, arbetslag B 54.7 öre och cementpackning 64.3 öre.

Vid en annan dansk fabrik var genomsnittsförtjänsten pr timme för ackordsarbetare under 1909 följande: Vid »Afrømning» 56, »Slammeri» 49.1, roterugnarna 34.3, kol till ångpannan 38.4, packning 45, utskeppning till ångare 76.4, seglare 54, stufning 75.7, reparation af säckar 38.4, kollossning 58, att köra upp lera 45, gipslossning 66 öre.

Vid cementfabriken »Kongsdal» var genomsnittslönen under år 1909 40.6 öre pr timme.

Vid fabriken »Norden» var genomsnittslönen för samtliga cementarbetare under samma tid 43.8 öre pr timme.

Ur denna fabriks lönestatistik anföra vi några exempel på hvad därstädes anställda *årsarbetare* (icke säsongarbetare) kunnat förtjäna från den 1 januari till den 31 december 1909.

Nr.	Arbetarens namn.	Sysselsättning.	Arbetstimm. under året.	Årsförtjänst. Kr.	Genomsnitts- timlön.
4	J. P. Pedersen.....	Kridtgraven	2,759 1/2	1,407: 99	51.0
7	Vilh. Nielsen .....	»	2,714	1,394: 95	51.4
71	A. Jocumsen .....	»	2,516	1,459: 16	58.0
53	P. Jensen.....	Lergraven	2,651 1/2	1,345: 37	50.7
18	Jens Madsen .....	Bränder	4,220 1/2	1,835: 97	43.5
19	P. Pedersen .....	»	4,237	1,833: 45	43.3
24	J. P. Jensen .....	Forskelligt	3,281 1/2	1,513: 90	46.1
32	Chr. Knudsen .....	»	2,931	1,371: 79	46.8
94	H. Trenmer .....	»	3,161 1/2	1,431: 07	45.2
41	Chr. Larsen .....	Pakhuset	2,487	1,471: 78	59.2
42	Anth. Lund .....	»	2,653	1,592: 63	60.0
76	Joh. Christiersen ...	»	2,536	1,519: 98	59.9
77	Mart. Carlsen .....	»	2,615 1/2	1,543: 79	59.0
102	Joh. Sörensen .....	Smedemedhjælper	3,081	1,112: 88	36.1

Någon officiell undersökning om arbetslönerna vid samtliga svenska cementfabriker har icke, såvidt oss är bekant, ägt rum. Endast för en fabrik, den vid Limhamn, har sådan undersökning berörande arbetslönen under år 1905 af kommerskollegium utförts.

Genomsnittsförtjänsten vid denna fabrik uppgick då för samtliga arbetare till 37 öre pr timme.

Lägsta timförtjänst för arbetare öfver 20 år var 10 öre och högsta 52 öre. 10 arbetare hade en inkomst pr timme af 20—25 öre, 19 25—30 öre, 33 30—35 öre, 65 35—40 öre, 163 40—45 öre, 57 45—50 öre och endast 3 arbetare hade öfver 50 öre.

Genomsnittliga årsinkomsten för arbetare i åldern 20—35 år fördelade efter specialiteter var följande: råmaterialarbetare 1,181 kr., ringugnsarbetare 1,187 kr., schaktugnsarbetare 1,237 kr., koksugnsarbetare 1,707 kr., cementmjölnare 1,227 kr., cementpackare 1,225 kr., kolkörare 1,335 kr., lossare och lastare 1,371 kr., tunnbindare 1,081 kr., järnarbetare 1,162 kr., träarbetare 1,167 kr., murare 1,032 kr., maskinpersonal 1,231 kr., diverse arbetare 930 kr.

Limhams cementfabrik torde vara en af de svenska fabriker, som betala de högsta arbetslönerna. En jämförelse mellan å ena sidan genomsnittsförtjänsten vid denna fabrik och vid de samtidigt officiellt undersökta danska fabrikerne visar likväl ett öre lägre timförtjänst vid Limhamn än

i Danmark. Genomsnittsförtjänsten var under 1909, som förut visats, vid de danska fabrikerna afsevärdt högre, t. ex. vid fabriken »Norden» icke mindre än 43.8 öre mot 37 öre vid Limhamn år 1905.

Om ock arbetslönerna stigit äfven vid de svenska fabrikerna sedan 1905 har man inga skäl antaga att de ökats så, att de nu öfverstiga hvad som betalas i Danmark.

### *Margarinindustrien.*

Vi citera i år hvad vi i fjol anförde angående arbetslönen vid de svenska fabrikerna.

»Den högsta arbetslönen betalas af *margarinaktiebolaget Zenith* i Malmö. Arbetstiden vid denna fabrik är 54 timmar pr vecka.

§ 2 i det vid fabriken gällande löneaftalet stadgar följande veckolön:

»Aflöningen utbetalas för manlig arbetare, som fyllt 21 år, med 22: 50 till den 1 januari 1908, 23: 50 till den 1 januari 1909 samt därefter 24: — kronor pr vecka så länge aftalet varar.

För kvinnlig arbeterska, som fyllt 18 år, betalas 13: 50 till den 1 januari 1908, 13: 75 till den 1 januari 1909 samt därefter 14: 50 pr vecka så länge aftalet varar.»

Löneaftalet vid *Agra margarinfabrik* här i Stockholm bestämmer en arbetstid af 58 timmar pr vecka och följande veckolön:

»Alla manliga fullgoda arbetare, som fyllt 21 år, hvilka haft anställning vid vår fabrik i ett halft år, erhålla från och med den 1 juli detta år (1908) kronor 23: 50 pr vecka.

Alla kvinnliga kronor 13: 50 pr vecka.

Kuskarna erhålla kronor 25: — pr vecka.

Snickare Andersson erhåller kronor 19: 50 pr vecka.

Nyintagna arbetare, som fyllt 21 år, manliga, erhålla kronor 21: — pr vecka, efter halft år kronor 22: — och efter helt år kronor 23: 50.

Nyintagna kvinnliga arbetare erhålla pr vecka kronor 11: — efter halft år kronor 12: — och efter helt år kronor 13: 50.

Öfvertidsarbete betalas med 50 öre för manliga och 30 öre för kvinnliga arbetare pr timme från den ordinarie arbetstidens slut till kl. 9 e. m. samt 60 öre för natt-, sön- och helgdagsarbete.»

Vid *Pellerins margarinfabrik* är arbetstiden i aftalet bestämd till 58 1/2 timmar pr vecka med följande arbetslöner:

»Aflöningen bestämmes för vecka och utgår:

A. Till manlig arbetare med 17 kr. under första arbetsåret han är anställd, andra året 18 kr., tredje året 19 kr. och fjärde året kr. 22: 50.

B. Kvinnliga arbetare betalas med 11 kr. pr vecka under första arbetsåret (fr. o. m. 1 april 1906) hon är anställd, andra året 12 kr., tredje året 13 kr. och fjärde året kr. 14: 50.

Då arbete utöfver den ordinarie arbetstiden påfordras, och sådant infaller under tiden före kl. 9 e. m. betalas detta med 25 % förhöjning. För nattarbete, eller arbete, som infaller under tiden mellan kl. 9 e. m. och kl. 6 f. m. äfvensom för arbete under sön- och helgdagar betalas 50 % förhöjning.»

*Margarinaktiebolaget Svea i Kalmar* betalar till manlig fullgod arbetare, som fyllt 21 år, 19 kronor 50 öre pr vecka, och till kvinnlig fullgod arbetare, som fyllt 21 år, 12 kronor pr vecka. Arbetstiden är 59 timmar pr vecka.»

*I Danmark* utgjorde motsvarande arbetslön år 1906, enligt den officiella undersökningen, som ägde rum i samband med Haandværks- og Industritællingen den 12 juni 1906 följande:

*För icke facklärda manliga arbetare (Arbejds mænd).*

Margarinfabriker i	Antal arbetare med en veckolön af:							Tillsammans	Genomsnitts- veckolön
	Mindre än 18 kr.	18—19 kr.	20—21 kr.	22—23 kr.	24—25 kr.	26—27 kr.	Mera än 27 kr.		
Provinsstäderna...	16	49	48	44	64	10	2	233	21.8
Landsdistrikten...	7	13	3	14	—	—	—	37	19.5
Hela landet .....	23	62	51	58	64	10	2	270	21.5

*För kvinnliga arbetare.*

Margarinfabriker i	Antal arbetare med en veckolön af:						Genomsnitts- veckolön.
	8—9 kr.	10—11 kr.	12—13 kr.	14—15 kr.	Mer än 15 kr.	Tillsammans.	
Provinsstäderna...	15	9	26	104	4	158	13.9

De i den officiella undersökningen medtagna fabrikerne voro samtliga belägna på den danska landsbygden eller småstäderna, *icke* i Köpenhamn. Sedan denna undersökning verkställdes, har helt säkert arbetslönerna för-

bättrats vid margarinfabrikerna, i likhet med hvad som ägt rum inom andra danska industrigrenar.

Enligt af danska arbetsmannaförbundet år 1910 lämnad uppgift ställa sig arbetslönerna vid följande fabriker sålunda:

*Manliga margarinfabriksarbetarnes löner.*

	Timlön öre	Öfverarb. pr tim. öre	Sön- och helgdag tim. öre	Nattarbete pr timme öre
Aalborg .....	31	45	45	50
Aarhus .....	37 1/2	50	52 1/2	62 1/2
Esbjerg .....	37 1/2	56	75	75
Köpenhamn.....	39	50	50	75
Vejle .....	33 1/3	40	50	50

De kvinnliga arbetarnes timlöner växla från 21 till 25 öre med 50 % tillägg för öfvertidsarbete.

Utom dessa, af den förut gjorda undersökningen betingade jämförelser, vilja vi ytterligare anföra ett par arbetsområden och välja då:

*Kvarnar och bagerier i Stockholm och Köpenhamn.*

Vi välja kvarnindustrien därför att den i Sverige fått sin rikliga del af tullskydd, men i Danmark icke åtnjuter något som helst tullskydd, och bagerierna därför att ofta det höga brödpriset i Stockholm jämfördt med Köpenhamn tillskrifves arbetarnes högre löner.

*Kvarnindustrien:*

Inom denna näringsgren finnes aftal mellan arbetsgifvarne och arbetarne, ingångna våren 1908 och ännu gällande, både i Stockholm och Köpenhamn. Arbetsaftalet i Stockholm är upprättadt mellan kvarnetablissemmenten Saltsjökvärn, Tre kronor och Victoria å ena sidan samt respektive fackföreningar å den andra sidan. Detta aftal lyder, i hvad det rör arbetslönen, sålunda:

»§ 2. Som minimilön betalas till fullgod kvarnarbetare, som fyllt 20 år, 26 kr. pr vecka, samt till fullgod eldare, som fyllt 20 år, 28 kr. pr vecka. Kuskarne erhålla 27 kr. pr vecka. Såsom vederlag för att måltidsrasterna under nattskiftet intoges å arbetsplatsen, erhåller kvarnpersonalen 2 kr. pr man och vecka, då nattskift förekommer, samt i pro-

portion för del af sådan vecka. Till nyanställd arbetare betalas vid anställningen en begynnelselöne med 3 kr. mindre än gällande minimilöne, men erhålles efter tre månader full aflöning. Arbetare med betyg från speciella fack erhålla genast vid anställningen full aflöning. Alla handverkare erhålla samma förhöjning som öfriga arbetare.

Underåriga mellan 18—20 år erhålla 3 kronor mindre än fullgod arbetare, som fyllt 20 år.

§ 3. Betalning för öfvertidsarbete utgår till alla arbetare med 55 öre pr timme, för sön- och helgdagsarbete med 65 öre pr timme. För arbete i skiftgång under stadgad arbetstid, natt eller dag, utgår ingen öfvertidsersättning.»

Det för Köpenhamn gällande aftalet är ingånget mellan »Dampmøllerne» och »Dansk Mølleriarbejder-Forbund», och lyder i hvad det gäller arbetslönen som följer:

»§ 1. Lønningstariffen inddeles i 2 Afdelinger:

1:ste Afdeling omfatter: Valsepassere, Kværnpassere, Raffinerpassere, Billere, Møllersvende, som beklæde selfstændige Pladser paa de forskellige Lofter, 1:ste Mand i Silopakhuset og den Mand, som forestaar Skibselevatoren og lønnes med 26 Kr. ugentlig for Dagmandskabet, 29 Kr. ugentlig for Natmandskabet.

2:den Afdeling omfatter alle fra Provinsen nyindkomne Svende og alle øvrige Møllepassere, som ikke have været beskæftiget paa vedkommende Mølle eller dens Pakhus et Aar, og lønnes med 25 Kr. ugentlig for Dagarbejde og 28 Kr. ugentlig for Natarbejde.

§ 4. Overarbejde samt Søn- og Helligdagsarbejde fra Kl. 6 Morgen til Kl. 9 Formiddag betales med 55 Øre pr Time, efter Kl. 9 Søn- og Helligdage med 65 Øre pr Time og med 80 Øre pr Time paa Aarets 4 store Højtidsdage (Langfredag, Paaskedag, Pinsedag og Juledag);

§ 7. Nu gældende højere Lønsatser bibeholdes.»

#### *Bagerinäringen.*

Under år 1909 uppgjordes nya aftal mellan bageriarbetarne och deras arbetsgifvare vid rågbrödsbagerierna och fabrikerna i Stockholm och Köpenhamn.

Aftalet för Stockholm bestämmer en arbetstid af »58 sammanräknade timmar pr helgfri vecka».

»Arbetslönerna utgå enligt följande minimitariff pr vecka:

	Kr. pr vecka
a) I spisbrödsbagerierna:	
Första arbete (kafling och skrufning).....	31
Andra arbetet (fjärde bakningen) .....	30
Tredje arbetet (deggöring och afbräckning) .....	27
Fjärde arbetet (spritsning och sättning).....	22
b) I maskinbagerierna:	
Första arbetet (kafling) .....	32
Andra arbetet (raskpassare och hissötare) .....	32
Tredje arbetet (deggöring) .....	28
Fjärde arbetet (underarbete) .....	22

För öfverbakning betalas för första arbetet kr. 2·75, andra arbetet kr. 2:50, tredje arbetet kr. 2:25. Där denna tariff icke kan tillämpas, betalas 60 % förhöjning i den ordinarie aflöningen. Annat förekommande öfvertidsarbete betalas med 65 öre i timmen för första, andra och tredje arbetet, samt 55 öre i timmen för fjärde arbetet.»

Det för *Rugbrödsbagerier* og *Brödfabriker* i København og *Omegn* gällande aftalet bestämmer angående arbetslönen följande: »Ugelønen for Bagersvende er minst 27 Kr. for Læggere, 28 Kr. for Hærdpaasaettere, 30 Kr. for Holpere og 33 Kr. for Mestersvende. Hjælpearbejde betales med 4:70 Øre, 5:20 Øre og 5:70 Øre pr dag. Overarbejde betales med 75 Øre i Timen.

I Bagerier og Fabriker, som ikke beskæftiger over 5 Mand, er Arbejdstiden 60 Timer ugentlig, fordelt paa 6 Dage eller Nætter à 10 Timers samlet Arbejdstid med 1 Times Spise- og Hviletid. I Bagerier og Fabriker, hvor der arbejder mere end 5 Mand, er Arbejdstiden 54 Timer ugentlig, fordelt paa 6 Dage eller Nætter à 9 Timers samlet Arbejdstid med 1 Times Spise- og Hviletid.

Den højere personlige Løn, som haves ved dette Regulativs Ikrafttræden, bibeholdes.»

För Stockholms finbagare gällande aftal stadgar likaledes 58 tim. arbetstid pr vecka och följande veckolöner:

*Manliga arbetare:*

Ungsarbetare 32 kr., trågarbetare 31 kr., wienerbagare 29 kr., tredjer 28 kr., raskpassare 28 kr., bordsarbetare 26 kr., hjälparbetare vid ugnen 23 kr.



*Kvinnliga arbetare:*

Ugns- och trågarbetare 21 kr. Öfriga arbetare 18 kr. Nybörjare 15 kr. För öfvertid åtnjuter manliga ansvarsarbetare (d. v. s. ugnsarbetare, trågarbetare, wienerbagare, tredjer och raskpassare, där särskild sådan finnes) 65 öre pr timme, och manliga underarbetare 55 öre pr timme samt kvinnliga arbetare 50 öre pr timme.

»Løn og Arbejdsregulativ for Fintbrøds og Kagebagerier i København og Omegn» stadgar följande löner:

»Ugelønen for Bagersvende er mindst 26 Kr. for Læggere, 29 Kr. for Holpere, Wiener- og Enesvende, 30 Kr. for Knetter og 32 Kr. for Mestersvende. Overarbejde betales med 66 Øre i Timen.

Frinatsarbejde betales med 440 øre, 490 og 540 øre. Arbejdstiden er 60 Timer ugentlig, fordelt paa 6 Dage eller Nætter à 10 Timers samlet Arbejdstid med 1 Times Spise- og Hviletid. Den højere personlige Løn, som haves ved dette Regulativs Ikrafttraeden, bibeholdes.»

Vid 1887 och 1888 års riksdagar försäkrades med största bestämdhet att hufvudsyftet med tullarne *icke* vore att bereda staten större inkomster, utan att åstadkomma näringsskydd. De väntade tullmillionerna skulle, enligt högtidlig försäkran, hufvudsakligen användas till sociala reformer.

Den mer än tjuogoåriga erfarenheten vittnar om att denna försäkran, i bästa fall, endast var en tom fras, icke afsedd att infrias. Det har icke varit brist på inkomster. Verkligheten har öfverträffat den djärfvaste förhoppning hos 1880-talets skyddsvänner. Vi anförde i fjol ett sammandrag ur rikshufvudboken, utvisande hvad olika inkomstrubriker lämnat. Då dessa torra siffror tala bättre än de vältaligaste ord om hur rikedomen ockrat på fattigdomen, anföra vi dem äfven i denna motion. För de jämförelser, hvilka vi i fjol gjort och i år upprepa, har det nämligen ingen som helst betydelse att de summor, som anförts från hvad numera kallas »statens affärsverksamhet», i denna sammanställning äro blandade brutto- och nettosiffror.

»Statsverkets samtliga i rikshufvudbokens kapitalkonto upptagna inkomster under åren 1888—1907 uppgå i rundt tal till 2,638 millioner kronor.

De olika inkomstkällorna ha lämnat följande belopp:

<i>Direkta skatter:</i>		<i>Blandade skatter:</i>	
	Mill. kr.		Mill. kr.
Grundskatt .....	38.7	Extra uppbörd, kontrollstäm- pelmedel m. m. ....	36.8
Mantalspengar .....	15.8		
Stämpelmedel .....	121.3		
Bevillning .....	154.8		
Inkomstskatt .....	65.6		
	<hr/>		
tillsammans	396.2		
		<i>Inkomster, som icke äro i vanlig mening skatter:</i>	
		Postmedel .....	227.8
		Järnvägsmedel .....	192.6
		Skogsmedel .....	113.2
		Telegrafmedel .....	71.1
		Fyr- och båkmedel .....	33.6
		Arrendemedel .....	50.5
		Bötesmedel .....	6.9
		Terminsafgifter .....	1.7
			<hr/>
		tillsammans	697.4
		<i>Konsumtionsskatter:</i>	
Tullar .....	974.0		
Brännvin .....	387.5		
Sockerskatten .....	128.4		
Punsch .....	5.6		
Öl (maltskatten) .....	12.4		
	<hr/>		
tillsammans	1,507.9		

En jämförelse mellan de olika inkomstgrupperna visar, att konsumtionsskatterna under denna tid lämnat *nära fyra gånger så stort belopp* som samtliga direkta skatter.

En undersökning om hvad de allra nödvändigaste lifsmedlen lämnat under dessa tjugo år visar följande:

<i>Statsverkets inkomst under åren 1888—1907</i>			
i tull på spannmål (malen och omalen, samt gryn).....	187.6	mill. kr.	
» risgryn och sagogryn .....	9.7	»	
» fläsk .....	23.8	»	
» kaffe .....	57.4	»	
» socker och sirup .....	105.8		
skatt på socker .....	128.4	234.2	»
	<hr/>		
	tillsammans	512.7	mill. kr.

Dessa tullar på befolkningens allra nödvändigaste förbrukningsartiklar ha sålunda lämnat 30 % större belopp till statskassan än samtliga direkta skatter tillsammans.»

Tullinkomsten *endast för spannmål* uppgick år 1908 till icke mindre än 11,261,628 kronor.

Det har sålunda icke varit brist på tullinkomster. Men löftena stå ännu oinfriade. De sociala reformer, som skulle komma genom tullarna, ha som vanligt i detta land inskränkt sig till kommittéutredningar.

Den nu sittande regeringen har berömt sig af att vilja vara radikal i skattefrågan och velat lägga mer börda på de förmögna genom en reformerad inkomstskatt och genom förmögenhetsskatt. Dessa nya direkta skatter mottogos med stor ovilja i kapitalisternas första kammare och hade nog aldrig blifvit antagna om icke deras regering måst räddas.

Hur mycket ger nu hela denna skatt?

Den beräknas i årets statsverksproposition till 31 millioner kronor för år 1912. Sockerskatten beräknas samma år lämna ensam 19 millioner kronor. Om man antager, att spannmålsimporten skall lämna år 1912 lika mycket som år 1908, eller öfver 11 millioner kronor, blir resultatet att *hela* den reformerade inkomst- och förmögenhetsskatten, som ändå sträcker sig så långt ned bland de små inkomsttagarne, icke lämnar mer än tvångsskatten på befolkningens förbrukning af två så nödvändiga lifsmedelsartiklar som spannmål och socker! Det är ingen konst att vara »fosterländsk» och att ifra för »ett starkt försvar», när det kostar så litet i egna uppoffringar, utan endast gäller att besluta stora utgifter, men sedan vråka öfver kostnaderna på andra, svagare samhällsgrupper.

Ett fåtal godsägare och fabrikanter ha genom tullarne oskäligt gynnats och staten fått rikliga inkomster. Men statsmakterna ha icke haft blick för annat än de förmögna intressen. Skilda reformer, som kunnat lätta lönearbetarnas och småböndernas betryck ha icke haft de regerandes öra. Samma fattiga folk, som man genom konsumtionsbeskattning pressat till det yttersta, har man sedan icke velat räkka en hjälpande hand vid arbetslöshet eller på deras ålderdom. Landtbefolkningen i aflägsset liggande socknar, som får kämpa en oerhördt bitter kamp mot fattigdomen och nöd, som får till sin fattigvård och sitt skolväsende betala 3 à 4 gånger så stor kommunalskatt som de, hvilka bo i de större städerna, de lämnas i sitt betryck. *De få gå under.* En bred flod af ungt friskt blod går år efter år från Sverige till andra länder. Många orsaker samverka förvisso till

olusten i landet, den sociala vantrefnaden. Men det är vår lifliga öfvertygelse, att en verklig, opartisk undersökning skall nödgas att bland de viktigaste upptaga det tullsystem, som det maktägande fåtalet funnit så tjänligt för *sina* intressen, men som för det stora flertalet ter sig alltmer olidligt.

På grund af det anförda tillåta vi oss föreslå,

att Riksdagen måtte besluta

*att* i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt verkställa en möjligast allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar samt lämpligheten af dess afskrifning eller modifiering, hvarvid särskildt bör beaktas, i hvad mån lifsmedelstullarna till skada för befolkningens breda lager och till förfång för vårt lands konkurrenskraft på världsmarknaden verka till fördyring af lefnadskostnaderna, samt för Riksdagen framlägga de förslag, denna utredning må föranleda;

*att* likaledes hos Kungl. Maj:t anhålla att, samband med denna utredning, måtte uppgöras en plan för att, dels genom besparingar och dels genom beredande af andra inkomstkällor för staten, ordna frågans statsfinansiella sida, därest Riksdagen finner sig böra, sedan utredningen föreligger, besluta lifsmedelstullarnas fullständiga afskaffande samt däremot svarande eller eljest påkalladt borttagande af eller nedsättning i öfriga tullsatser.

Stockholm den 27 januari 1911.

*Bernh. Eriksson.*

*Hj. Branting.*

*Carl Lindhagen.*

*Herm. Lindqvist.*

*Charles Lindley.*

*K. Tengdahl.*

*J. Hasselquist.*

*Ernst Söderberg.*

*J. Th. Johansson.*

*Sven Persson.*

*Hjalmar Rissén.*

*J. Åberg.*

*J. A. Wallin.*

*K. A. Borg.*

*C. E. Svensson.*

<i>E. C. Kropp.</i>	<i>N. E. Lindberg.</i>	<i>S. Linders.</i>
<i>Nils Persson.</i>	<i>Värner Rydén.</i>	<i>Aug. Nilsson.</i>
<i>A. J. Christierson.</i>	<i>O. Waldén.</i>	<i>F. W. Thorsson.</i>
<i>E. Kristensson.</i>	<i>A. C. Lindblad.</i>	<i>G. A. Strömberg.</i>
<i>N. A. Berg.</i>	<i>J. Forssell.</i>	<i>G. A. Rundgren.</i>
<i>Viktor Larsson.</i>	<i>E. A. Leksell.</i>	<i>L. J. Carlsson.</i>
<i>E. Palmstierna.</i>		<i>Carl Winberg.</i>

---